

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК – за ученике са лаким оштећењем интелектуалног функционисања

СТРУКА: ЕКОНОМИЈА, ПРАВО И ТРГОВИНА

ЗАНИМАЊЕ: ТРГОВАЦ

РАЗРЕД: ПРВИ

СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА: 2

ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА: 68

ДАТУМ: јул 2026. године

ОПШТИ ЦИЉЕВИ

- Развијање свијести о важности језика у свакодневном животу и раду
- Развијање свијести о значају правилног говора и писања, слушања и читања
- Развој говора и богаћење рјечника
- Развијање интересовања за читање
- Усвајање знања и подизање свијести о значају српског језика и ћирилице за национални идентитет и културу

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ

- Развој говора и богаћење рјечника
- Уочавање и разумијевање невербалне комуникације
- Развијање вјештина вербалне комуникације (причања, препричавања, дискутовања и аргументовања ставова)
- Развијање вјештина писане комуникације
- Проширивање граматичких форми и усвајање правописних правила
- Развијање способности разумијевања књижевног дјела
- Развијање способности основне анализе књижевног дјела
- Обнављање и проширивање знања која се тичу настанка и развоја српског књижевног језика

ТЕМЕ

1. Увод у комуникацију, врсте
2. Вербална комуникација
3. Читање, правопис и граматика
4. Књижевност као врста умјетности и њен развој
5. Народна књижевност
6. Умјетничка књижевност

7. Српски књижевни језик (настанак, развој, савремено стање)

Оквирни број часова за реализацију тема није дефинисан. Наставник ће приликом планирања и програмирања наставних садржаја, узимајући у обзир факторе попут нивоа постигнућа ученика, нивоа сложености наставне теме, потреба струке и занимања, и сл, одредити број часова потребан за њихову реализацију у оквиру теме. Теме чине обавезни дио Наставног програма, али немају обавезујући карактер што се тиче редослиједа њихове реализације.

ИСХОДИ

1. Тема: Увод у комуникацију, врсте

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик је способан да: - наводи врсте комуникације; - препознаје основне елементе комуникације; - разликује успјешну и неуспјешну комуникацију; - наводи средства којима се преноси информација; - препознаје облике невербалне комуникације.	Ученик је способан да: - препознаје врсте комуникације у свакодневним ситуацијама; - уочава елементе комуникације у конкретним примјерима; - примјењује основна правила успјешне комуникације; - користи вербалне и невербалне облике комуникације у складу са ситуацијом.	Ученик је способан да: - развија свијест о значају успјешне комуникације у свакодневном животу; - показује спремност за пажљиво слушање саговорника; - уважава мишљење и ставове других.

2. Тема: Вербална комуникација

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик је способан да: - наводи основне особине вербалне комуникације; - разликује формално и неформално представљање; - препознаје правила учтивог разговора;	Ученик је способан да: - представи себе на прикладан начин у различитим ситуацијама; - примјењује правила формалног и неформалног представљања; - учествује у разговору уважавајући саговорника;	Ученик је способан да: - показује поштовање према саговорнику и његовом мишљењу; - испољава спремност за пажљиво слушање и ненасилну комуникацију;

- препознаје основне особине доброг говорника и доброг слушаоца; - наводи основна правила културе говора.	- пажљиво слуша саговорника и примјерено одговара; - усмено укратко представља догађај, доживљај или искуство; - учествује у једноставној дискусији износећи своје мишљење; - аргументује свој став једноставним примјерима.	- уважава значај мимике, геста и тона гласа у вербалној комуникацији.
--	---	---

3. Тема: Читање, правопис и граматика

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик је способан да: - препознаје основна правила правилног читања и писања; - разликује самогласнике и сугласнике; - разликује ријеч и реченицу; - разликује просту и сложену реченицу; - препознаје именице и глаголе у реченици; - разликује властите и заједничке именице.	Ученик је способан да: - чита и разумије краћи текст у складу са својим могућностима; - говори јасно и правилно у различитим комуникационим ситуацијама; - препричава прочитани текст; - издваја основне информације и пише кратак сиже прочитаног текста; - примјењује основна правописна правила у писању; - пише штампаним и писаним словима; - попуњава различите обрасце и једноставне форме (пријава, оглас, упитник и слично) - примјењује основна граматичка знања у говору и писању.	Ученик је способан да: - показује спремност да поштује правила правописа и језичке културе; - развија позитиван однос према читању и писаној ријечи; - уочава значај правилне комуникације у свакодневном животу.

4. Тема: Књижевност као врста умјетности и њен развој

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик је способан да: - разликује умјетност од науке; - препознаје основне етапе развоја књижевности; - разликује народну и умјетничку књижевност; - наводи основне особине књижевности као умјетности ријечи; - наводи основне врсте књижевних дјела (пјесма, прича, драма)	Ученик је способан да: - повезује претходно стечена знања са новим садржајима; - уочава сличности и разлике између народне и умјетничке књижевности; - износи своје мишљење о прочитаном књижевном дјелу и образлаже га једноставним примјерима.	Ученик је способан да: - развија интересовање за читање и књижевност; - показује отвореност према различитим умјетничким изразима и идејама; - поштује туђе мишљење током разговора о књижевним дјелима.

5. Тема: Народна књижевност

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик је способан да: - препознаје основне особине народне књижевности; - разликује народну поезију и народну прозу; - разликује лирску и епску народну поезију; - разликује бајку и басну; - препознаје основне особине ликова у књижевном дјелу.	Ученик је способан да: - препричава књижевно дјело поштујући редослијед догађаја; - уочава основне особине ликова и описује њихове поступке; - издваја главне догађаје у књижевном дјелу; - уочава сукоб добра и зла у народном књижевном дјелу; - изводи једноставне закључке о прочитаном.	Ученик је способан да: - исказује лични доживљај и утиске о прочитаном дјелу; - препознаје и уважава моралне вриједности приказане у народним књижевним дјелима; - развија свијест о значају народне књижевности као дијела културног и националног наслеђа.

6. Тема: Умјетничка књижевност

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик је способан да: - препознаје умјетничку књижевност као врсту умјетности; - разликује књижевно дјело од других текстова; - препознаје основне врсте књижевних дјела (пјесма, прича, драма); - уочава основне особине пјесме (осјећања, доживљај) - разликује комедију и трагедију као врсте драмских дјела; - препознаје главне ликове и догађаје у књижевном дјелу.	Ученик је способан да: - преприча кратко књижевно дјело; - одговори на једноставна питања о прочитаном тексту; - препозна особине ликова и њихове поступке; - изнесе свој доживљај о прочитаном дјелу; - меморише и казује краће стихове; - повеже нова знања са раније наученим садржајима.	Ученик је способан да: - препознаје значај прича и пјесама у изражавању осјећања и доживљаја; - уважава мишљење других о прочитаном дјелу.

7. Тема: Српски књижевни језик (настанак, развој, савремено стање)

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик је способан да: - именује два стара словенска писма – глаголицу и ћирилицу; - наводи неке значајне старе српске писане споменике; - препозна улогу Вука Караџића; - препознаје значај српског језика и ћирилице за културу и традицију.	Ученик је способан да: - користи основне појмове везане за српски књижевни језик; - препознаје и правилно користи ћирилично писмо у писању; - примјењује стечена знања у једноставним примјерима из свакодневне комуникације.	Ученик је способан да: - показује интересовање за очување језика и писма; - поштује језичко и културно наслеђе; - развија позитиван однос према читању и писању на српском језику.

ДИДАКТИЧКА УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ - СМЈЕРНИЦЕ ЗА НАСТАВНИКЕ

Исходи учења у настави српског језика постављени су тако да одражавају могућности, потребе и индивидуалне способности ученика са лаким оштећењем интелектуалног функционисања. При њиховом дефинисању водило се рачуна о томе да буду јасни, мјерљиви, функционални и оствариви, уз уважавање претходно стечених знања и могућности ученика. Исходи су распоређени у три области:

Знања обухватају усвајање основних појмова и чињеница из области језика, комуникације и књижевности. Формулисани су путем глагола који су примјерени основном нивоу постигнућа (препознаје, разликује, наводи, именује), јер је циљ да ученик усвоји основна и функционална знања која може примјењивати у свакодневном животу.

Вјештине су усмјерене на примјену стечених знања у практичним ситуацијама. Ученици развијају способности читања, разумијевања текста, усменог и писаног изражавања, културе комуникације, препричавања, изношења личног доживљаја и примјене основних језичких правила.

Ставови/вриједности усмјерени су на развијање позитивног односа према српском језику, књижевности, читању и култури комуникације. Посебна пажња посвећена је развијању интересовања за књигу, уважавању туђег мишљења, култури дијалога и свијести о значају језика као дијела културног наслеђа.

Приликом постављања исхода избјегнути су сложени захтјеви који превазилазе могућности ученика овог нивоа, а предност је дата развоју **функционалних знања и вјештина** које доприносе самосталнијем учешћу ученика у свакодневној комуникацији, разумијевању прочитаног и изражавању сопствених мисли и осјећања.

Исходи су постављени тако да омогућавају индивидуализацију наставног процеса, постепено напредовање ученика и праћење њиховог личног развоја.

Смјернице за рад наставника:

Тема 1. Увод у комуникацију, врсте

- Повести разговор о комуникацији и утврдити елементе комуникације (пошиљалац, прималац, порука, комуникациони канал и код).
- Анализирати успјешну и неуспјешну комуникацију у свакодневном животу (у школи, породици, друштву).
- Провести вјежбу у паровима (нпр. два ученика разговарају са извјесне удаљености, а други причају и ометају их).
- У групном раду ученици откривају како се могу споразумјети, а да не користе говор (нпр. израз лица, покрети).

Тема 2. Вербална комуникација

- Организовати појединачно представљање ученика.
- Провести вјежбу у којој ће сваки ученик представити неког другог.
- Ученици појединачно припремају усмено представљање неког догађаја или доживљаја. Организовати вјежбу доброг слушања и преношења поруке.
- Вјежбати уљудно слушање укључујући адекватну мимику и гестове, показивање интереса за оно о чему се говори и стрпљивост.
- Вјежбати лијепо понашање (бонтон) при комуникацији.

Тема 3. Читање, правопис и граматика

- Вјежбати адресирање омотница, писама и пакета. Припремити различите обрасце: употреба интерпункције, писање бројева, датума, великог слова, ријечце *не* и *ли*, спојено и одвојено писање ријечи, ијекавски изговор, управни говор, скраћенице.
- Провести вјежбу писања телеграма и честитке. Обратити пажњу на употребу замјенице *Ви*, ријечи учтивости и интерпункцију.
- Користити различите текстове за вјежбу читања и разумијевања.
- У групи, кроз игру, додавањем ријечи проширивати реченицу од просте до сложене.
- У тексту без интерпункцијских знакова уочити синтаксичку цјелину и обиљежити је.

Тема 4. Књижевност као врста умјетности и њен развој

- Објаснити разлоге постојања усмене књижевности.
- Објаснити појам усмена = народна; писана = умјетничка књижевност.

Књижевна дјела као извор:

1. Бранко Радичевић: „Пјесме“
2. Десанка Максимовић, „Пјесме“
3. Петар Кочић, „Приповијетке“
4. Бранко Ћопић, „Приповијетке“
5. Народне епске и лирске пјесме

Тема 5. Народна књижевност

- Упознати ученике са народном поезијом и прозом кроз једноставније пјесме, приповијетке, бајке, басне...
- На једноставнијим епским пјесмама објаснити специфичност народног језика којим се говорило у вријеме настанка књижевног дјела.
- Објаснити значај народног инструмента (гусле) у народној књижевности.
- Сваком појединачно дати одређени текст (басну) који ће самостално обрадити и презентовати у групи. Направити паралелу између људи и животиња приказаних у баснама.

Књижевна дјела као извор:

1. Народне епске и лирске пјесме
2. Народне басне
3. Народне бајке

Тема 6 Умјетничка књижевност

- Погледати филм снимљен на основу књижевног дјела.
- Послушати музичке композиције настале на основу књижевних текстова или стихова познатих пјесника (нпр. пјесме Бранка Радичевића у извођењу савремених пјевача) и разговарати са ученицима о доживљају, осјећањима и утисцима које музика и стихови изазивају.

- Изнијети утиске о прочитаној приповјетки и роману.
- Погледати позоришну представу „Сумњиво лице“ и дати коментар.
- Читати књижевни текст по улогама.

Лектира (**наставник бира два од шест понуђених наслова**):

1. Бранислав Нушић: „Сумњиво лице“
2. Борисав Станковић: „Приповијетке“
3. Иво Андрић: „Приповијетке“ (избор)
4. Избор из поезије пјесника Републике Српске
5. Ернест Хемингвеј: „Старац и море“
6. Драган Тепавчевић: „Зна ли ко енглески“

Тема 7 Српски књижевни језик (настанак, развој, савремено стање)

- Ученицима визуелно, помоћу фотографија приближити најважније старе српске писане споменике (нпр. Мирослављево јеванђеље и Повељу Кулина бана), те направити везу са историјским контекстом њиховог настанка.
- Објаснити ученицима значај Вукове побједе за српски књижевни језик и направити везу са дјелима која су је озваничила.
- Указати на значај српског језика и ћирилице за национални идентитет и културу (нпр. дати ученицима задатак да обрате пажњу на натписе у јавном простору мјеста у којем живе и да упореде бројност натписа на ћирилици и латиници; објаснити им околности међународне језичке стандардизације текстова на латиници и ћирилици).
- Погледати филм о Вуку Караџићу.

Напомена: Понуђени књижевни извори су приједлози. Сваком наставнику даје се могућност сопственог избора између понуђених књижевних текстова у складу са могућностима ученика.

ОЦЈЕЊИВАЊЕ

Оцјењивање се врши у складу са Законом о средњем образовању и васпитању и Правилником о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи.

ИНТЕГРАЦИЈА

1. Православна вјеронаука/Култура религије
2. Практична настава и стручни предмети

ИЗВОРИ

1. Уџбеник одобрен од стране Министарства просвјете и културе Републике Српске
2. Правопис српскога језика, Матица српска, 2014.
3. Друга стручна литература и приручници